

Mottagare
Regionstyrelsen

Delrapportering av uppdrag. Översyn av ägandet i GEAB-bolagen

Förslag till regionstyrelsen

- Delrapporteringen av uppdraget godkänns.
- Regiondirektören får i uppdrag att genomföra en ekonomisk värdering och inleda förhandlingar, för att därefter återkomma med ett beslutsunderlag inför en eventuell försäljning av Region Gotlands aktieinnehav i Gotlands Energi AB.

Sammanfattning

Region Gotland äger idag 25 procent av Gotlands Energi AB (GEAB) och Vattenfall äger 75 procent. Som minoritetsägare har regionen ett visst inflytande, men besluten fattas ytterst i GEABs olika bolag. GEAB står inför stora investeringar, framförallt inom elnätsverksamheten men även inom fjärrvärmeverksamheten, som Region Gotland behöver vara med och ta ansvar för. Region Gotland har dessutom många stora egna investeringar som behöver göras de närmaste åren i sina kärnverksamheter. Eftersom Region Gotlands ekonomi är ansträngd är det viktigt att även titta på hur alla kommande investeringar ska finansieras.

Region Gotlands ekonomiska läge, GEABs kommande investeringar och att det finns en hel del värde i GEABs verksamheter, föranleder ett behov av att utreda nyttan och värdet av Region Gotlands ägande i GEAB.

Regionstyrelsen beslutade 2025-04-01 att ge regiondirektören i uppdrag att genomföra en översyn av ägandet i GEAB-bolagen. I syfte att göra detta har konsultbolaget PwC anlåtats för att genomföra en *Strategisk utvärdering av ägande i Gotlands Energi AB* med uppdraget att analysera risker och möjligheter med en eventuell försäljning av Region Gotlands aktier i Gotlands Energi AB.

PwC:s utredning utgör grunden för den delrapportering som nu lämnas till regionstyrelsen. PwC har i rapporten jämfört de två huvudsakliga handlingsalternativen mot varandra, alltså att sälja respektive behålla Region Gotlands ägarandel i GEAB. Analysen har gjorts utifrån fem olika perspektiv: näringsliv, samhällsbyggnad, beredskap, klimat och ekonomi.

Regionstyrelseförvaltningen konstaterar att PwC, utöver vissa mindre risker, har identifierat övervägande positiva effekter för Region Gotland vid en eventuell försäljning av minoritetsandelen i Gotlands Energi AB. De tydligaste

fördelarna för Region Gotland är att en försäljning skulle komma att generera ett kapitaltillskott och eliminera risken för Region Gotland att behöva gå in med ekonomiska ägartillskott till bolaget. Båda dessa har positiv effekt på Region Gotlands ekonomiska status. De mindre risker som utredningen identifierat avser Region Gotlands insyn och inflytande i bolaget, förlust av arbetstillfällen och kompetens, förlorad kontroll över elnäts- och fjärrvärmepriser och förlorad lokal förankring vid nya projekt. Bedömningen är att dessa kan hanteras och att de effekter som kan uppstå är av begränsad omfattning.

Ärendebeskrivning

Kort historik

Sedan avregleringen av elmarknaden i Sverige i mitten av 1990-talet har flera betydande förändringar skett. Avregleringen innebar att elproduktion och elhandel separerades från elnätet. Detta skapade en konkurrensutsatt marknad för elhandel medan elnäten förblev reglerade monopol. Syftet var att öka effektiviteten och pressa elpriserna genom konkurrens.

Under 2000-talet växte andelen förnybar energi kraftigt, särskilt vindkraft, samtidigt som kärnkraftens roll minskade gradvis. Elpriserna har under åren varierat kraftigt på grund av faktorer som väder, bränslepriser och överföringskapacitet. Sverige blev också en del av den nordiska elbörsen Nord Pool, vilket integrerade den svenska marknaden med grannländerna och påverkade prisbildningen.

De senaste åren har utmaningar med kapacitetsbrist i elnäten och stigande priser lett till diskussioner om investeringar i både överföringsinfrastruktur och ny elproduktion. Den gröna omställningen och elektrifieringen av industrin och transportsektorn har också ökat efterfrågan på el, vilket sätter ytterligare press på systemet.

Sedan avregleringen har den svenska elmarknaden genomgått en omfattande konsolidering. Många kommunala energibolag, som tidigare spelade en viktig roll på den lokala marknaden, har sålts till större aktörer. Drivkrafterna bakom dessa försäljningar har ofta varit ekonomiska – kommunerna har sett möjligheter att stärka sina finanser genom att sälja sina elbolag. Denna utveckling har lett till att ett fåtal bolag dominerar både elproduktion och elhandel i Sverige.

De största aktörerna på den svenska elmarknaden är idag Vattenfall, Fortum, och E.ON. Dessa företag har expanderat genom uppköp och sammanslagningar, vilket har minskat antalet aktörer på marknaden. Samtidigt har flera mindre nya elhandelsbolag etablerats. De större bolagens resurser har möjliggjort stora investeringar i förnybar energi och modernisering av elnätet, vilket är nödvändigt för att möta den ökade efterfrågan och den gröna omställningen.

Energiomställningen

Den energiomställning som Sverige just nu är inne i ställer krav på stora förändringar i samhället. Efterfrågan på el ökar och hela energisystemet behöver därför förändras om Sverige ska lyckas med att uppnå de klimat- och energipolitiska målen. Det krävs en utbyggnad av både elproduktion och elnät för att skapa rätt förutsättningar och möta efterfrågan, vilket innebär omfattande investeringar i både produktionsanläggningar och distributionsnät. Även på Gotland krävs stora investeringar i uppgraderingar av elnäten.

Fakta Gotlands Energi

Gotlands Energi AB är moderbolaget GEAB-koncernen. Bolaget ansvarar för fjärrvärmeproduktion och levererar värme och varmvatten till cirka 14 000 gotlänningar i orterna Hemse, Klintehamn, Slite och Visby. I bolaget finns GEABs gemensamma resurser samlade såsom kundservice, IT, ekonomi-, personal- och marknadsfunktion

Gotlands Elförsäljning AB är ett elhandelsbolag som erbjuder fossilfria elavtal till både privatpersoner och företag. Gotlands Elförsäljning har cirka 33 000 elkunder. Bolaget erbjuder även lösningar för elbilsladdning för personbilar och tunga fordon samt lösningar inom solenergi

Gotlands Elnät AB äger elnätet på Gotland. Uppdraget är att bygga, underhålla och driva ett elnät som möter behoven av nätkapacitet, el- och leverans kvalitet. I uppdraget ingår också att ansluta nya kunder till elnätet. Elnätet är cirka 7 000 km långt och transporterar el till cirka 43 000 kunder på Gotland. Utöver den reglerade verksamheten bedriver bolaget även affärer som kompletterar eller främjar nätverksamheten, såsom gatubelysning, fiber och bredband.

Uppdrag att genomföra en översyn av ägandet

Region Gotland äger idag 25 procent av GEAB och Vattenfall äger 75 procent. Som minoritetsägare har regionen ett visst inflytande, men besluten fattas ytterst i GEABs olika bolag. GEAB står inför stora investeringar, framförallt inom elnätsverksamheten men även inom fjärrvärmeverksamheten, som Region Gotland behöver vara med och ta ansvar för. Region Gotland har dessutom många stora egna investeringar som behöver göras de närmaste åren i sina kärnverksamheter. Eftersom Region Gotlands ekonomi är ansträngd är det viktigt att även titta på hur alla kommande investeringar ska finansieras.

Region Gotlands ekonomiska läge, GEABs kommande investeringar och att det finns en hel del värde i GEABs verksamheter, föranleder ett behov av att utreda nyttan och värdet av Region Gotlands ägande i GEAB.

Regionstyrelsen beslutade 2025-04-01 att ge Regiondirektören i uppdrag att genomföra en översyn av ägandet i GEAB-bolagen. Konsultbolaget PwC har därför upphandlats med uppdraget att genomföra en *Strategisk utvärdering av ägande i Gotlands Energi AB*, med syfte att analysera risker och möjligheter med en eventuell försäljning av Region Gotlands aktier i Gotlands Energi AB. PwC har delat in analysen i tre delar:

- a. Analys av Region Gotlands strategiska mål och hur GEAB spelar en roll för uppfyllnaden av dessa.
- b. Ekonomisk analys av GEAB:s bidrag till Region Gotlands ekonomiska mål.
- c. Marknadsanalys av liknande verksamheter som GEAB:s samt deras strategiska och finansiella styrning.

Med utgångspunkt i utfallet av de tre analysområdena har PwC i sin rapport tagit fram ett sammanfattande avsnitt som jämför de två huvudsakliga handlingsalternativen mot varandra, alltså att sälja respektive behålla Region Gotlands ägarandel i GEAB. Analysen har gjorts utifrån fem olika perspektiv: näringsliv, samhällsbyggnad, beredskap, klimat och ekonomi. Rapporten summerar i ett sammanfattande avsnitt riskerna och fördelarna med de olika alternativen.

Bedömning

PwC:s utredning utgör grunden för den delrapportering som nu lämnas till regionstyrelsen. Regionstyrelseförvaltningen konstaterar att PwC, utöver vissa mindre risker, har identifierat övervägande positiva effekter för Region Gotland vid en eventuell försäljning av minoritetsandelen i Gotlands Energi AB. De tydligaste fördelarna för Region Gotland är att en försäljning skulle komma att generera ett kapitaltillskott och eliminera risken för Region Gotland att behöva gå in med ekonomiska ägartillskott till bolaget. Båda dessa har positiv effekt på Region Gotlands ekonomiska status. De mindre risker som utredningen identifierat avser Region Gotlands insyn och inflytande i bolaget, förlust av arbetstillfällen och kompetens, förlorad kontroll över elnäts- och fjärrvärmepriser och förlorad lokal förankring vid nya projekt. Den bedömning som görs är att dessa risker kan hanteras och att de effekter som kan uppstå är av begränsad omfattning.

Utifrån det presenterade underlaget föreslås regionstyrelsen att godkänna delrapporteringen av uppdraget, och ge regiondirektören i uppdrag att genomföra en ekonomisk värdering och inleda förhandlingar, för att därefter återkomma med ett beslutsunderlag inför en eventuell försäljning av Region Gotlands aktieinnehav i Gotlands Energi AB.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-05-09

PwC konsultrapport, Strategisk utvärdering av ägande i Gotlands Energi AB, 2024-05-09

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Elin Lydahl
Administrativ direktör och bitr. förvaltningschef